

16. DANMARK BLIVER BESAT AF TYSKLAND (2. VERDENSKRIG 1939-1945)

2. Verdenskrig brød ud i september 1939, da Tyskland angreb Polen. Danmark blev besat af Tyskland i 1940 og var besat indtil 1945. Tyskland krævede, at Danmark samarbejdede med den tyske besættelsesmagt. Under krigen voksede en dansk modstandsbevægelse frem.

Danmark blev, ligesom Norge, angrebet og besat af det tyske militær den 9. april 1940. Den officielle tyske forklaring var, at Tyskland ville beskytte Danmark mod britisk besættelse. Reelt havde Tyskland blandt andet brug for at have adgang til flyvepladsen i Ålborg. Den var en nødvendig mellemstation for det tyske luftvåbens operationer i Norge. Danmarks militære modstand mod angrebet 9. april var ubetydelig og varede kun i ganske få timer. Det betød, at meget få danske soldater mistede livet i forbindelse med angrebet. Tysklands militære magt var så stor, at konge og regering ikke mente, at det ville nytte noget fortsat at gøre modstand.

Det nazistiske Tyskland krævede, at Danmark skulle samarbejde med besættelsesmagten, og det gik Danmark ind på. Den danske regering blev ikke afsat, men fortsatte som samlingsregering under socialdemokratisk ledelse, dog under tysk kontrol. Også kongen fortsatte som regent. Formelt set bevarede Danmark sin status som suveræn, neutral stat, selv om landet var besat af tyske tropper. Og for de fleste danskere fortsatte livet uden de store forandringer.

Tyske fly over København nedkaster papiret med
OPROP!

I de første år af besættelsen var der nogenlunde ro i landet på trods af krigen. Men fra 1942 begyndte danskernes modstand mod den tyske tilstedeværelse i landet at vokse. Efter en større krise i det dansk-tyske forhold i oktober 1942 blev der efter tysk krav dannet en ny regering under ledelse af Erik Scavenius, der var tidligere udenrigsminister og fortaler for samarbejdspolitikken. I august 1943 var der store strejker i flere danske byer som følge af stadig hårdere tyske krav. Og den 29. august 1943 besluttede regeringen at indgive sin afskedsbegæring til kongen, efter at Scavenius havde afvist tyskernes krav om at gribe aktivt ind mod strejkerne og den voksende modstand mod den tyske besættelse. Dermed sluttede samarbejdspolitikken, og tyskerne opløste samtidig det danske militær. Den danske flåde sænkede hovedparten af sine skibe, inden de faldt i tyske hænder. Derefter havde Danmark reelt ingen regering, selv om kongen havde nægtet at modtage regeringens afskedsbegæring. I praksis blev landet derefter styret af departementscheferne, det vil sige ministeriernes øverste administrative chefer.

I 1940 levede der cirka 8.000 jøder i Danmark. Mere end 7.000 af dem nåede at flygte fra nazisternes forfølgelser under besættelsen. De fleste blev hjulpet til Sverige af danske medborgere, lige inden tyskerne i oktober 1943 forsøgte at anholde de danske jøder. Op mod 500 blev dog sendt til koncentrationslejre i Tyskland, hvor mange omkom.

Erik Scavenius og Werner Best (TH) på Christiansborg Slotsplads i 1943.

De sidste år af besættelsen var præget af sabotageaktioner, både mod det tyske militær i Danmark og mod de danskere, der samarbejdede med besættelsesmagten. Frihedsrådet blev oprettet i september 1943. Det var en illegal komité, hvor lederne fra de forskellige modstandsbevægelser koordinerede modstanden mod besættelsesmagten. En stor strejke i København i juli 1944 gav anledning til øget kontakt mellem modstandsbevægelse og politikere. Og efter strejken samarbejdede Frihedsrådet og de danske politikere om at få Danmark anerkendt som allieret i kampen mod Tyskland. Det modsatte Sovjetunionen sig dog.

I foråret 1945 kollapsede det nazistiske Tyskland efter hårde kampe i Europa. Den 5. maj blev Danmark officielt befriet af britiske styrker. På Bornholm nægtede tyskerne dog at overgive sig. I besættelsens sidste dage blev øen derfor angrebet af sovjetiske styrker, som blev på øen frem til foråret 1946. I alt blev cirka 7.000 danskere dræbt under 2. Verdenskrig, heraf mange søfolk, der sejlede i allieret krigstjeneste.

Danmark blev altså ikke så hårdt ramt af 2. Verdenskrig som mange andre europæiske lande. Det meste af samfundet fortsatte med at fungere, selv om tyskerne havde interneret det danske politi. Mange varer var dog rationeret i de sidste år af besættelsen og i de første fredsåre. Det politiske system overlevede krigen. Modstandsbevægelsen fik en vis politisk indflydelse i tiden omkring befrielsen, men de gamle politikere og partier vendte hurtigt tilbage til magten.

Her ser man Shellhuset i brand efter de allieredes bombeangreb i 1945.

